

		СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ»
Галузь знань	28 «Публічне управління та адміністрування»	
Спеціальність	281 «Публічне управління та адміністрування»	
Освітньо-професійна програма	«Публічне управління та адміністрування»	
Освітній рівень	другий (магістерський)	
Форма навчання	денна	
Кафедра	державного управління і місцевого самоврядування	
Викладачі	Прокопенко Леонід Львович, д.держ.упр., професор, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування	
Профайли викладачів	http://www.dridu.dp.ua/institut/kafedra/pei.htm (сторінки у презентації кафедри)	
Контактний тел.	056 794-58-29 (кафедра ПЄІ), к. 411	
E-mail:	l.l.prokopenko@vidr.dp.ua	
Сторінка у Google class	https://classroom.google.com/	
Консультації	Очні консультації: 2 години, із розкладом можна ознайомитися на кафедрі (к. 411) Он лайн- консультації: https://classroom.google.com/	

АНОТАЦІЯ

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом створює нові стратегічні перспективи для поглиблення євроінтеграційних процесів у нашій державі і ставить на порядок денний необхідність детального вивчення еволюції та сьогодення європейської інтеграції, європейського досвіду публічного управління.

Під час вивчення цієї дисципліни Ви ознайомитесь із ключовими питаннями історії та теорії європейської інтеграції, витоками сучасної європейської цивілізації, еволюцією ідеї європейської єдності, етапів європейської інтеграції, роллю ЄС як глобального актора, основними складовими правового та інституційного устрою ЄС, природою права ЄС, сутністю та змістом європейського врядування, спільних політик ЄС. У Вас буде можливість розвинути навички аналізу інтеграційних процесів у Європі та Європейському Союзі та робити висновки щодо їх впливу на геополітичне становище України, застосування сучасного теоретико-методологічного інструментарію для аналізу публічного управління та адміністрування в ЄС, адаптації європейського досвіду до умов України.

Дисципліна	вибіркова
-------------------	------------------

Кількість кредитів / Кількість змістових модулів	4 / 1
Рік підготовки / Семестр	1-й / 2-й
Загальна кількість годин	120
Лекції / Практичні та семінарські / Контрольні заходи / Самостійна робота, годин	16 / 16 / 4 / 84
Індивідуальне завдання, годин	12
Вид контролю	Диференційований залік

1. Мета навчальної дисципліни

формування цілісної системи знань щодо ключових питань історії європейської інтеграції та комплексу умінь щодо передбачення наслідків політичних рішень у сфері інтеграції, вироблення і впровадження європейської політики України у відповідності до внутрішніх соціо-політичних викликів та викликів в Європі на основі розвитку у межах освітньо-професійної програми таких компетентностей: ЗК 1, 5, 7, 10, 11; СК 1, 2, 7, 10, 12.

2. Очікувані результати навчання та оцінювання їх досягнення

Результат навчання за дисципліною	Оцінювання результату
1. Продемонструвати <i>знання</i> базової термінології європейської інтеграції; ключових питань історії та теорії європейської інтеграції, орієнтовані на формування вміння передбачати наслідки політичних рішень у сфері інтеграції, зокрема: витоків сучасної європейської цивілізації; еволюції ідеї європейської єдності, етапів європейської інтеграції; ролі ЄС як глобального актора; сутності та змісту європейського врядування	Тестування у режимі самооцінювання. Презентація за результатами самостійного опрацювання джерел напрямів застосування досвіду європейської інтеграції у практику публічно-управлінської діяльності
2. Продемонструвати <i>розуміння</i> логіки історичного розвитку інтеграційних процесів в Європі; причин і напрямку еволюції європейської інтеграції; складових політичного аналізу з урахуванням інтересів всіх зацікавлених сторін; системного бачення проблем структури та змісту внутрішньої та зовнішньої політики, політики безпеки та правової політики ЄС, а також місця України в системі безпеки Європи	Тестування у режимі самооцінювання. Обговорення сутності історичного розвитку інтеграційних процесів в Європі. Презентація результатів роботи у малих групах під час практичного заняття
3. Продемонструвати <i>здатність</i> аналізувати основи і принципи європейської інтеграції; історію створення, розвитку та тенденцій розвитку Європейського Союзу; основні політичні, соціальні та безпекові тенденції в Європі; переваги, недоліки та основні етапи процесу приєднання країни до Європейського Союзу; вплив глобалізаційних процесів на	Оцінювання викладачем оригінальності та повноти обґрунтування позиції здобувача під час перевіряння есе

розвиток ЄС та України; етапи розвитку європейської ідеї; основні виклики, які стоять сьогодні перед ЄС та Україною; основні тенденції соціально-економічного розвитку сучасного ЄС; принципи створення та існування простору безпеки, права та свободи в Європі;	
4. Продемонструвати практичні <i>навички</i> щодо застосовування сучасного теоретико-методологічного інструментарію для аналізу комплексу проблем, що виникають у процесі управлінської діяльності, проведення реформ, розроблення і реалізації конкретних заходів щодо їх розв'язання, урахування сучасних тенденцій публічного управління у вирішенні його вдосконалення, підвищення ефективності та дієвості	Презентація елементів наукової новизни, що розроблені за результатами виконання й оцінювання індивідуальних робіт

3. Зміст дисципліни

Тема 1. Європейський інтеграційний процес: еволюція європейської ідеї

Витоки європейської цивілізації. Внесок Давньої Греції і Давнього Риму у формування цінностей сучасної європейської цивілізації. Відмінність античної цивілізації від інших, давньосхідних, цивілізацій. Роль християнства у формуванні європейської цивілізації. Формування західно-латинської та греко-православної складових європейської цивілізації. Причини зародження ідеї єдиної Європи. Проекти об'єднання Європи на імперських засадах. Розвиток ідеї єдиної Європи в XIII – на початку XX ст. Відродження ідеї європейської єдності в 20-30-х рр. XX ст.

Тема 2. Європейський інтеграційний процес: теоретичне осмислення

Етапи розвитку інтеграційної теорії. Альтернативні підходи до пояснення сутності європейського інтеграційного процесу: федералізм та функціоналізм; неофункціоналізм та міжурядовість, або інтерговерменталізм. Міжурядовий підхід та ліберальний міжурядовий підхід. Теорія комунікацій. Сучасні теорії європейської інтеграції. Концепції європейської інтеграції.

Тема 3. Європейський інтеграційний процес: основні етапи розвитку.

Політика “холодної війни” та її логіка. Активізація європейського федералізму після Другої світової війни. Передумови й початок європейської інтеграції (1945–1957 рр.). Римські договори. Заснування ЄЕС і Євратому. Суперечливий процес європейської інтеграції та пошук шляхів її поглиблення в 1957–1985 рр. Активізація європейських інтеграційних процесів у другій половині 80-х – на початку 90-х рр. Єдиний Європейський акт. Формування нової європейської архітектури. Маастрихтський договір (1992 р.) та утворення Європейського Союзу. Амстердамський (1997 р.) та Ніццький (2000 р.) договори, Конвент. Конституція ЄС. Лісабонський договір. Європейський Союз на початку XXI ст.

Тема 4. Європейські цінності та європейська ідентичність.

Спільні цінності об'єднаної Європи як основа та передумова європейської інтеграції. Підходи до визначення сутності європейської ідентичності. Ідейні основи об'єднаної Європи. Проблеми формування європейської ідентичності. Єврооптимізм та євроскептицизм. Єврореалізм. Співвідношення наднаціональної європейської ідентичності та національних ідентичностей.

Тема 5. Глобалізація і місце ЄС у постмодерній системі міжнародних відносин.

Риси об'єднаної Європи. Особливості політичного та економічного розвитку Європи, які наклали свій відбиток на сучасну практику. Спільні підходи до розвитку інтеграційного процесу, його принципи. Організоване громадянське суспільство в Європейському Союзі та його роль у виробленні рішень, здійсненні політики інтеграції. Модель європейської інтеграції в сучасних міжнародних політичних відносинах. Значення європейської економічної моделі. Умови успішної економічної інтеграції. Основні критерії соціально-економічної моделі ЄС. Риси європейської економічної моделі. Основні відмінності європейської соціальної моделі.

4. Передумови вивчення дисципліни

Передумовами для вивчення дисципліни є такі обов'язкові дисципліни: «Публічна політика», «Право в публічному управлінні», «Євроінтеграція, міжнародне публічне управління та безпека».

5. Політики курсу

Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають дотримуватися Кодексу академічної доброчесності ДРІДУ НАДУ, графіку відвідування занять та термінів виконання робіт поточного та підсумкового контролю.

6. Теми практичних занять

Назва теми	Кількість годин / макс. балів / % від підсумкової оцінки
1. Європейський інтеграційний процес: основні етапи розвитку	8 / 14 (40 %)

7. Теми семінарських занять

Назва теми / вимоги щодо оцінювання	Кількість годин/ макс. балів / % від підсумкової оцінки
1. Європейський інтеграційний процес: еволюція європейської ідеї	2 / 4 (20 %)
2. Європейський інтеграційний процес: теоретичне осмислення	2/ 4(20 %)
3. Європейські цінності та європейська ідентичність	2/ 4(20 %)
4. Глобалізація і місце ЄС у постмодерній системі міжнародних відносин	2/ 4(20 %)

8. Самостійна робота

Назва теми	Кількість годин
Європейський інтеграційний процес: еволюція європейської ідеї.	4
Європейський інтеграційний процес: теоретичне осмислення.	4
Європейський інтеграційний процес: основні етапи розвитку.	8
Європейські цінності та європейська ідентичність.	5
Глобалізація і місце ЄС у постмодерній системі міжнародних відносин.	5
Усього годин	26

9. Індивідуальне завдання

Підготовка та захист есе за темами:

1. Феномен глобалізації та європеїзації.
 2. Поняття глобалізації.
 3. Виклики глобалізації та готовність України до відповіді на них.
 4. Поняття європеїзації та місце європейської інтеграції в сучасних міжнародних відносинах.
 5. Україна в сучасних процесах глобалізації та європеїзації.
 6. Внесок Давньої Греції та Давнього Риму у розвиток європейської цивілізації.
 7. Формування та трансформація європейської ідеї.
 8. Основні принципи європейської інтеграції.
 9. Спільні цінності як основа та одна з передумов європейської інтеграції.
 10. Цивілізаційні особливості Західної Європи, що пояснюють можливість інтеграції.
- Сутність та види інтеграції.
11. Роль і значення держави-нації у формуванні теоретичних підвалин європейського інтеграційного процесу.
 12. Позиція Франції, ФРН та країн Бенілюксу щодо реалізації інтеграційного проекту наприкінці 40-х – початку 50-х рр. XX ст.
 13. Позиція Великої Британії щодо входження до європейських співтовариств у 50-х – 60-х рр. XX ст.
 14. Позиція Ш. де Голля щодо інтеграційного процесу.
 15. Правове і інституційне становлення європейської інтеграції в 50-х – 60-х рр. XX ст.
 16. Особливості розвитку європейської інтеграції в 70-х – середині 80-х рр. XX ст.
 17. Виникнення Європейського Союзу.

18. «П'ять і шосте розширення» ЄС і Україна.
19. Зародження та розвиток федералістських теорій європейської інтеграції.
20. Основні підходи, принципи та положення функціоналістської концепції європейської інтеграції.
21. Інтеграція з точки зору теорії комунікації.
22. Нефункціоналістські теорії європейської інтеграції.
23. Інтерговернменталістські теорії європейської інтеграції.
24. Теорія багаторівневого врядування.
25. Теорія нового інституціоналізму.
26. Теорія мереж політики.
27. ЄС на початку XXI століття.
28. Місце України в майбутньому ЄС.
29. Проблеми формування європейської ідентичності.
30. Організоване громадянське суспільство в Європейському Союзі та його роль у виробленні рішень, здійсненні політики інтеграції.
31. Європа як рушійна сила розвитку загальносвітових процесів.
32. Основні тенденції соціально-економічного розвитку сучасного ЄС.
33. Європейська соціальна модель.
34. Стан та перспективи співробітництва ЄС і України у сфері поліцейської співпраці та кримінального судочинства.
35. Стан та перспективи співробітництва ЄС та України у сфері СЗБП.

Оцінювання: максимальна оцінка 40 балів - повнота обґрунтування (15), дотримання академічної доброчесності (10), рівень захисту (15).

10. Методи контролю та розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результатами:

- поточного контролю (30 %) – на підставі участі здобувача вищої освіти у практичних і семінарських заняттях;
- індивідуальної роботи (40 %) – на підставі виконання та захисту індивідуальних завдань (есе);
- підсумкового контролю (30 %) – на підставі диференційованого заліку у вигляді тестування.

Шкала оцінювання

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
0-59	незадовільно

11. Методичне забезпечення

(бібліотека, е-банк навчально-методичних видань)

1. Прокопенко Л.Л. Вступ до європейської інтеграції: навч. посіб. / Л.Л. Прокопенко. – К.: Міленіум, 2009.

2. Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Європейська інтеграція: етапи, досягнення та результати» / уклад.: Л.Л. Прокопенко, Н.М. Рудік. – Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019.

12. Базова література

(бібліотека та е-банк навчально-методичних видань)

1. Баймуратов М.О. Модифікації державного суверенітету в умовах європейської інтеграції в контексті взаємовідносин ЄС з державами-членами: монографія / М.О. Баймуратов, Ю.С. Хоббі. – Суми: Університетська книга, 2013..
2. Буряк П.Ю. Європейська інтеграція і глобальні проблеми сучасності [Текст]: навч. посіб. / П.Ю. Буряк, О.Г. Гупало. – К.: Хай-Тек Прес, 2007.
3. Волес В. Творення політики в Європейському Союзі [Текст] / В. Волес, Г. Волес. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004.
4. Гнатюк М. М. Потенціал політичної суб'єктності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин / М. М. Гнатюк. – Житомир : Рута, 2013.
5. Гнидюк Н.А. Розширення ЄС та досвід реформ країн Центрально-Східної Європи у контексті приєднання до ЄС: навч. посіб. / Н.А. Гнидюк, С.В. Федонюк / за заг. ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, О. Рудіка, Л. Прокопенка, В. Стрельцова. – К.: Вид-во "Міленіум", 2009.
6. Гоці С. Урядування в об'єднаній Європі [Текст] / С. Гоці. – К.: Вид-во «К.І.С.», 2003.
7. Дайнен Д. Дедалі міцніший союз: курс європейської інтеграції / Д. Дайнен. – К.: К.І.С., 2006.
8. Дзяд О.В. Спільні політики Європейського Союзу та їх значення для України: навч. посібник / О.В. Дзяд, О.М. Рудік. – К.: Міленіум, 2009.
9. Європейська інтеграція: навч. посіб. / за ред. М. І. Макаренка, Л. І. Хомутенко. – К.: «Центр учбової літератури», 2014.
10. Європейський Союз у XXI столітті: функціонування і розвиток. – Л.: ЛРІДУ НАДУ, 2016.
11. Енциклопедія державного управління : у 8 т. / Нац. акад. держ. упр. При Президентіві України ; наук.-ред. колегія : Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. – К. : НАДУ, 2011. – Т. 7: Глобалізація та європейська інтеграція / наук.-ред. колегія : І.А. Грицяк (співголова), Ю.П. Сурмін (співголова) та ін.
12. Інтеграційні процеси в Європі: від Європейського Співтовариства до Європейського Союзу // Міжнародні відносини та зовнішня політика 1980 – 2000 рр. – К.: Либідь, 2001.
13. Ковальова О. Стратегія євроінтеграції: як реалізувати європейський вибір України / О. Ковальова. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003.
14. Копійка В. Європейський Союз: заснування і етапи становлення / В. Копійка, Т. Шинкаренко. – К.: Ін Юре, 2001.
15. Копійка В.В. Європейський Союз. Історія і засади функціонування [Текст]: навч. посіб. / В.В. Копійка, Т.І. Шинкаренко. – К.: Знання, 2009.
16. Кривцова В.М. Теорії та стратегії європейської інтеграції: навч. посіб. / В.М. Кривцова / за заг.ред. М. Бойцуна, Я. Мудрого, О. Рудіка. – К.: Вид.-во "Міленіум", 2009.
17. Мудрий Я. Словник-довідник термінів з європейської інтеграції / Я. Мудрий / за заг.ред. М. Бойцуна, І. Грицяка, Я. Мудрого, Л. Прокопенка, О. Рудіка, В. Стрельцова. – К.: Вид.-во "Міленіум", 2009.
18. На шляху до європейської інтеграції/ ред.: А. Вонторський (ред.), С. Серьогін, В. Пузина, Т. Чубара. – Д.; Щецін: ВШАП, ДРІДУ НАДУ, 2009.
19. Прокопенко Л. Л. Інституційна система ЄС: навч. посіб. / Л. Л. Прокопенко, О. М. Рудік, Н. М. Рудік. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2018.
20. Тоді Ф. Нарис історії Європейського Союзу / Ф. Тоді. – К.: К. І. С., 2002.
21. Цінності об'єднаної Європи. – К.: ГО «Лабораторія законодавчих ініціатив», 2013.
22. Хікс С. Політична система Європейського Союзу: пер. з англ. / С. Хікс. – Х.: Магістр, 2008.

Допоміжна

1. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 15-ї регіон. наук.-практ. конф. 17 трав. 2018 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2018.

2. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали 14-ї регіон. наук.-практ. конф. 18 трав. 2017 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2017.
3. Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України: матеріали 13-ї регіон. наук.-практ. конф. 19 трав. 2016 р., м. Дніпропетровськ / за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2016.
4. Баркалова І.М. Теоретичні моделі розвитку європейської інтеграції у 40 – 70-х роках ХХ ст./ І.М. Баркалова. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/86883/02-Barkalova.pdf?sequence=1>.
5. Гжегож З. Східне партнерство як шанс для розвитку України / З. Гжегож // Екон. часоп. ХХІ. – 2010. – № 3/4. – С. 32 – 37.
6. Довгань В.М. Європейський парламент. Правовий статус і компетенція в системі органів Європейського Союзу: монографія / В.М. Довгань. – К.: КНТ, 2007.
7. Європейська інтеграція на початку нового тисячоліття: довідник./ склад. А. М. Круглашов, І. Озимок, Т. С. Астапенко, В. В. Руссу. – Ч.1.Чернівці, 2010.
8. Європейська інтеграція та розвиток теорії державного управління : наук. розробка / авт. кол. : О. М. Руденко, В. Д. Бондаренко, І. В. Валентюк та ін. – К. : НАДУ, 2012.
9. Європейські інтеграційні процеси у ХХІ столітті: ключові тенденції, основні виклики та нові можливості: збірник матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 26-27 березня 2018 р.). - Київ: Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції. - 2018.
10. Европа перемен: концепции и стратегии интеграционных процессов: монография / ред. Л.И. Глухарев. – М.: Крафт+, 2006.
11. Кіш Є. Пошуки теоретичних моделей європейської інтеграції [Текст] / Є. Кіш // Політ. менедж. – 2004. – № 6 (9). – С. 103 – 114.
12. Коваль Н. Реформування ЄС: потенційні наслідки для політики європейської інтеграції України/ Надія Коваль, Борис Зайцев. – Режим доступу: <http://da.mfa.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/AZ-Reforma-YES-cherven-2018-sajt-ukr.pdf>.
13. Краєвська О. Горизонтальні політики ЄС у системі спільних політик ЄС/ О. Краєвська// Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2017. – Випуск 42. –С. 75–83.
14. Пеллагеша Н. Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації / Н. Пеллагеша – К.: НІСД, 2008.
15. Правові засади європейської та євроатлантичної інтеграції України: досягнення та перспективи: матеріали учасників заоч. наук.-практ. конф. (Львів, 31 жовтня 2017 року). – Львів: ННІПП НУ «Львівська Політехніка», 2017.
16. Прокопенко Л.Л. Розвиток регіонального співробітництва України в контексті європейської інтеграції [Текст]: монографія / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва; за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2008.
17. Савельєв Ю. Експертні та масові оцінки майбутнього Європейського Союзу в глобальному світі / Ю. Савельєв // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2010. – № 1. – С. 39 – 55.
18. Теорія та практика європейського врядування: навч. посіб. / Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва Н.М. Рудік. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2009.
19. Трегуб О.І. Теоретичні засади європейської інтеграції /О. І. Трегуб// Грані. – 2013. – № 9 (101). – С.148-153.
20. Труш О.О. Історико-правові засади європейської політики безпеки й оборони/ О.О. Труш, Є.М. Нікіпелова. – Режим доступу: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2016-3/doc/1/05.pdf>.
21. Щербакова Ю. Цінності об'єднаної Європи : монографія / Юлія Щербакова. – К. : ВЦ «Академія», 2014.
22. Якименко Х. Відображення ідеї наднаціональності в історії європейської інтеграції [Текст] / Х. Якименко // Вісн. акад. прав. наук України. – 2008. – № 1. – С. 251 – 261.
23. Яковюк І.В. Теоретичні основи європейської інтеграції/ І.В. Яковюк// Теорія і практика правознавства. – 2014. – Вип. 2 (6). – С. 1-12.
24. International Relations and the European Union // ed. by C. Hill, M. Smith. – Oxford, 2005.
25. Debates on European Integration. A Reader // ed. by M. Eilstrup-Sangiovanni. – New York, 2006.
26. Heater D. The idea of European unity / D. Heater. – Leicester and London: Leicester University Press, 1992.

27. Environmental Policy in the European Union. Actors, institutions and processes // ed. by A. Jordan. – London, 2005.
28. Experiment Europa. Ein Kontinent macht Geschichte. – Stuttgart/München: Deutsche Verlags-Anstalt, 2003.
29. Łastawski K. Od idei do integracji europejskiej. Od najdawniejszych idei do Unii 25 państw/ K. Łastawski. – Warszawa : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej TWP, 2004.
30. The International Relations of the European Union // ed. by S. Marsh, H. Makenstein. – England. – 2005.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Представництва Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm
2. Верховна Рада України: офіційний веб-портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rada.gov.ua/>
3. Європейська інтеграція // Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246396130&cat_id=223223535
4. Президент України: офіційне Інтернет-представництво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/>
5. EU institutions and bodies [Electronic source]. – Access mode: http://europa.eu/about-eu/institutions-bodies/index_en.htm
6. EU facts and figures [Electronic source]. – Access mode: http://europa.eu/about-eu/facts-figures/index_en.htm
7. EU law [Electronic source]. – Access mode: http://europa.eu/eu-law/index_en.htm
8. Topics of the European Union [Electronic source]. – Access mode: http://europa.eu/pol/index_en.htm
9. Treaty of Lisbon [Electronic source]. – Access mode: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC>